FARNOSŤ AKO BEZPEČNÉ PROSTREDIE

MÔŽEM VSTÚPIŤ,
CHCEM ZOSTAŤ
A RASTIEM V RADOSTI

eRko

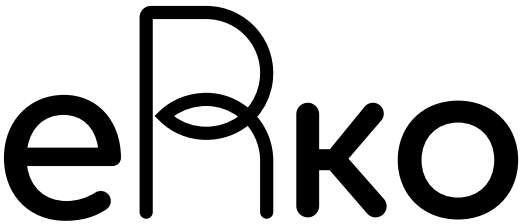

HNUTIE
KRESŤANSKÝCH
SPOLOČENSTIEV
DETÍ

Farnosť ako bezpečné prostredie

Pre vnútornú potrebu vedúcich detských spoločenstiev
vydalo eRko – HKSD, Miletičova 7, 821 08 Bratislava.

Prvé vydanie, september 2025
ISBN 978-80-89516-54-4

Zostavili: Nicolette Petrášová, Lucia Molnárová,
Monika Vojtašáková, Lívia Trhanová, Júlia Špániková.

Jazyková úprava: Marcela Bokorová

Recenzenti: Mgr. Janka Bieščad (Vindišová), PhD., Dáša Cingálková

Sadzba: Peťo Minárik

Grafika obálky: Dupla creative

Tlač: Daniel KOLDO Kolek, Senec

Obsah

1. Farnosť, do akej chceme patriť **9**
Bezpečné prostredie patrí do DNA farnosti 10
Môžem vstúpiť, chcem zostať a rastiem v radosti 11
Je to možné! 12

2. Čo znamená ochrana detí a mladých? **15**
10 zásad bezpečného farského prostredia 16
Nie je to o dokonalosti, ale o vnímavosti 18

3. Praktické rady a tipy **21**
Stretko ako bezpečný prístav 22
S akými výzvami sa stretávajú animátori na stretkách? 24
Farské podujatia, výlety a tábory 28
Zásady digitálneho bezpečia detí a mladých 30
Špecifiká koledníckych skupín 32

4. Kto tvorí bezpečné prostredie a ako na to? **37**
Kto? 38
Ako? 39
Kódex správania sa k deťom 42

5. Ako postupovať, keď vidím, že sa niečo deje? **45**
Modlitba Pápeža Leva XIV. 49

Čo v príručke okrem iného nájdeš?

TIP

OTÁZKA

CITÁT

Úvod

Môžem vstúpiť, chcem zostať a rastiem v radosti - to je úderných pár slov, ktoré vyjadrujú pulzujúci život v našich farnostiach. Vytvárať bezpečné prostredie, v ktorom môžeme spolu rásť v radosti, malí a veľkí, bok po boku, ako jedna farská rodina, je ideálom, nie však samozrejmosťou. Každý z nás je pozvaný byť aktérom a tvorcom bezpečného prostredia na miestach, kde sa to jednoducho predpokladá. Tak ako dobrá rodina by mala ponúkať pre dieťa ten najbezpečnejší priestor na tomto svete, aj farská rodina má túto vznešenú úlohu. Iba na bezpečnom mieste sa môže malý človiečik rozvíjať a rozkvitnúť na zrelého a dospelého človeka. Ako kresťania sme povinní pestovať kultúru bezpečia a radosti, ktorá prenikne do všetkých aspektov pastorácie a cirkvi.

V eRku sa snažíme veľmi vážne pristupovať k téme ochrany maloletých. Počas 35-ročného pôsobenia sa snažíme brať deti vážne a vytvárať prostredie, aby "rástli v radosti". Práve táto brožúra je pozvaním zamyslieť sa, no najmä má pohnúť ku konkrétnym činom. Ponúka nám pomoc a jasné tipy, ako tvoriť toto bezpečné prostredie. Nechajme sa inšpirovať a povzbudiť k vytvoreniu bezpečnejšieho prostredia pre každého. Nech pozvanie k spoločnému rastu je ozaj radostným.

FIlip Orlovský, tajomník pre ochranu detí v eRku

1

Farnosť, do akej chceme patriť

Bezpečné prostredie patrí do DNA farnosti
Môžem vstúpiť, chcem zostať a rastiem v radosti
Je to možné!

1. Vedieš vo farnosti stretká, tábory či iné aktivity pre deti a mladých?

2. Organizuješ podujatia, na ktorých sú deti alebo mladí?

3. Slúžiš ako kňaz, animátor či dobrovoľník a prichádzaš s nimi do kontaktu?

Ak si aspoň na jednu otázku odpovedal áno alebo ťa zaujíma téma ochrany detí a mladých, je dôležité vedieť jedno. Bezpečné prostredie nie je len poistka proti problémom, ale štýl života, v ktorom môžu deti a mladí stretnúť Krista. Na stretkách, v táboroch, v sakristii a pri všetkých ostatných neformálnych aktivitách. Keď sa vo farnosti „otvárajú dvere" na začiatku stretka, tábora či spoločného podujatia, sme pozvaní snívať viac ako len o peknom programe či zábavných aktivitách. To, čo by každý mal vnímať pri prekračovaní prahu týchto dverí, je istota a pocit bezpečia: „Tu patrím, tu som v bezpečí, tu môžem rásť." Takéto prostredie nerastie náhodou. Rodí sa z jasnej vízie, vytrvalej práce a zo zodpovednosti nás všetkých, ktorí sme zapojení do pastorácie detí a mladých vo farnosti.

Bezpečné prostredie patrí do DNA farnosti

Keď do internetového vyhľadávača napíšeme slovo "farnosť", Wikipédia nám hneď ponúkne definíciu:
Farnosť (z lat. paroecia, slovo je odvodené od gr. παροικία – paroikía, čo v preklade znamená susedstvo) je určité spoločenstvo veriacich, o ktoré sa stará farár pod dohľadom diecézneho biskupa. Farnosť je miesto, kde sa veriaci zhromažďujú na slávenie nedeľnej bohoslužby vo farskom kostole alebo vo filiálnych kostoloch.
O niekoľko článkov nižšie nájdeme aj definíciu pápeža Františka, ktorá ponúka odpoveď, prečo je kľúčové budovať bezpečné prostredie vo farskom spoločenstve.

> Farnosť je prítomnosťou Cirkvi na konkrétnom území; miestom načúvania Slovu a rastu kresťanského života; miestom dialógu, ohlasovania a štedrej lásky; miestom adorácie a slávenia. Prostredníctvom vlastných aktivít farnosť povzbudzuje a formuje svojich členov, aby boli činní v evanjelizácii. Je to spoločenstvo spoločenstiev, svätyňa, do ktorej sa chodia napiť vysmädnutí, aby vládali pokračovať v ceste, centrum neustáleho misijného snaženia. (Evangelii Gaudium 27, 28)

Cez tento pohľad sa farnosť mení z administratívnej jednotky na miesto, kde počúvame Božie Slovo, kde sa stávame zrelšími, kde zažívame uzdravenie našich zranení, kde spoločne slávime a zažívame radosť, kde pomáhame jeden druhému. Bezpečnosť zrazu nie je doplnok – ale je vstupnou bránou, bez ktorej radosť zo žitia v spoločenstve nie je možná.

Môžem vstúpiť, chcem zostať a rastiem v radosti

Vytváranie bezpečného prostredia nie je len technická záležitosť. Bezpečnosť nevytvoríme prostredníctvom papierov, kódexov, školení a prednášok. Potrebujeme vytvárať kultúru bezpečnosti, priateľstva a vzájomnej zodpovednosti za seba navzájom.
Bezpečie sa rodí z odvahy vstúpiť a budovať priateľstvo. Ježišovo nové prikázanie lásky a svedectvo apoštolov Petra a Pavla ukazujú, že skutočné priateľstvo a zdravé vzťahy sú ochranným štítom. „Pozrite, ako sa navzájom milujú." (porov. Jn 13, 35; svedectvo o prvých kresťanoch) Kultúru bezpečnosti, priateľstva a vzájomnej zodpovednosti za seba navzájom je teda potrebné formovať a nazerať na ňu práve cez optiku prijatia.

- Prijatie lieči – v bezpečí môžem byť sám sebou, prestávam sa báť a viem, že sa môžem na druhých spoľahnúť.
- Prijatie spája – deti, animátori, kňazi, miništranti, zbor, tábor, rodičia atď. nechcú byť len „oddelenými farskými skupinami", ale spolu môžu vytvárať bezpečné farské spoločenstvo, v ktorom chcú ostať.

- Prijatie premieňa – v bezpečnom prostredí sa z hostí stávajú hostitelia; mladí, deti, rodičia atď., ktorí zažili bezpečie, pozývajú ďalších.

V kultúre bezpečnosti, priateľstva a vzájomnej zodpovednosti za seba navzájom môžem rásť v radosti, môže rásť farské spoločenstvo, môže rásť Cirkev. Na tejto ceste nemusíme byť odborníci – ale môžeme byť spoľahliví, úctiví a uvedomelí sprievodcovia. Ak vytvárame spoločenstvá, kde sa deti a mladí cítia prijatí, rešpektovaní a v bezpečí, chránime ich nielen pred ohrozeniami, ale pomáhame im rásť vo viere a v dôvere – k sebe, k druhým aj k Bohu.

Je to možné!

35-ročná eRkárska služba deťom a mladým vo farnostiach nás učí, že zmena je možná, ak je zavedená systematicky. Má nielen organizačnú, resp. technickú časť, ale aj hodnotovú, resp. formačnú časť. Ani pri téme vytvárania bezpečného prostredia to nie je inak. Téma bezpečného prostredia prirodzene otvára množstvo otázok – najmä ako ju vo farnosti systematicky uchopiť a rozvíjať.
Chceme ťa pozvať vnímať vytváranie bezpečného prostredia ako radostnú a pozitívnu príležitosť, ako začať meniť pohľad na tému bezpečia vo farnosti. Rozmýšľať systematicky, premýšľať s víziou, podporiť vznik bezpečného prostredia, zlepšiť sa v organizačných a technických zložkách, a tak vytvárať farskú kultúru bezpečnosti, priateľstva a vzájomnej zodpovednosti za seba navzájom.
Ako druhé ťa chceme povzbudiť. Kristus prišiel, aby uzdravil a zjednotil aj to, čo je v nás krehké (porov. Kol 1, 20). Preto sa nemusíme báť kráčať k „ideálu" – vykupiteľské dielo robí možným aj to, čo sa zdá nemožné. Nie je nezmyselné približovať sa k ideálu, aj keď sa stretávaš s nepochopením, aj keď to vyžaduje trpezlivosť a nie vždy sa všetko podarí na prvýkrát.
Ako tretie ti chceme odovzdať nasledujúce strany tejto brožúrky, ktorá bude pre teba sprievodcom: ponúkne odpovede na otázky, o ktorých si možno ani netušil, že ich máš, a dá ti konkrétne nástroje pre bezpečnú a radostnú službu deťom a mladým vo farnosti.

Kristus, ktorý „prišiel, aby uzdravil všetko, čo je v nás krehké" (porov. Kol 1, 20), dnes pozýva aj vašu farnosť odvážne vstúpiť do nových Turíc: očistiť minulosť, chrániť prítomnosť a s nádejou budovať bezpečnú budúcnosť pre deti a mladých. Jeho evanjelium pripomína, že z každého temného miesta vedie cesta von a že skutočná sila Cirkvi sa rodí z otvoreného spoločenstva, v ktorom sa mladí cítia doma, lebo sú súčasťou „Božieho teraz" (Christus Vivit 102 – 104). Ak budeš trpezlivo počúvať hlas zranených, vytvárať kultúru prevencie, ktorá sa tvorí spoločnou zodpovednosťou, a nebáť sa ideálu svätosti, vaša farnosť prestane byť len miestom liturgie: stane sa živou svätyňou, kde sa môže každý mladý človek nadýchnuť plnými pľúcami a s radosťou vyznať – „tu patrím, tu som v bezpečí, tu môžem rásť".

2

Čo znamená ochrana detí a mladých?

Vedome vytvárať prostredie, v ktorom sa deti a mladí ľudia cítia bezpečne – fyzicky, psychicky aj duchovne. Nejde len o prevenciu zneužívania, ale o budovanie kultúry dôvery, rešpektu, prijatia a odvahy.
Z pohľadu viery čerpáme z Ježišovho prístupu k deťom – prijíma ich, kladie ich doprostred, dáva ich za príklad. Volá nás: „Kto by pohoršil jedného z týchto maličkých…“ (Mt 18, 6). Preto je starostlivosť o bezpečné prostredie pre deti súčasťou našej kresťanskej identity.
Každé dieťa a mladý človek je dar od Boha a má prirodzené právo na dôstojnosť, ktoré máme ako spoločenstvo chrániť a rozvíjať. Našou úlohou je vytvárať prostredie, kde sa deti a mladí cítia prijatí, videní a v bezpečí – počas stretiek, výletov, liturgických slávení, táborov, koledovania. Cirkev, a teda aj naša farnosť má byť miestom, kde sú deti a mladí vítaní, ochraňovaní a kde im sú preukazované záujem a starostlivosť, lebo ich miesto je v centre života Cirkvi, nie na okraji.
Z praktického hľadiska to znamená:

- nastavovať a rešpektovať hranice (v správaní, komunikácii, dotykoch),
- všímať si signály nepohody,
- zabezpečiť primerané prostredie,
- poznať postupy, na koho sa obrátiť.

10 zásad bezpečného farského prostredia

Ochrana detí a mladých vo farnosti nie je o strachu, ale o vedome budovanej kultúre dôvery, rešpektu a bezpečia. Zásady, ktoré spolu vytvárame, pomáhajú predchádzať ohrozeniam a posilňujú prostredie, v ktorom sa deti cítia prijaté a chránené.

1. **Správaj sa k dieťaťu či mladému človeku s úctou a dôstojnosťou.** Deti nie sú „menší dospelí“, ale plnohodnotné osoby. Všímaj si ich potreby, rešpektuj ich názor a nepristupuj k nim z pozície nadradenosti.
2. **Rešpektuj fyzické a osobné hranice.** Dotyk môže byť prejavom prijatia, ale nie vždy je vhodný. Pri objatí, hre či pomoci zachovávaj vždy primeraný odstup a rešpekt. Niektoré prejavy blízkosti (napríklad dotyky) patria len do rodinných vzťahov.
3. **Všímaj si znaky nepokoja alebo ohrozenia.** Ak si všimneš, že dieťa je dlhodobo smutné, utiahnuté, bojazlivé alebo sa sťažuje na iné osoby – ber to vážne.
4. **Chráň dôstojnosť detí a mladých aj v online prostredí.** Pred zverejnením fotografie alebo videa zo stretka, z výletu či tábora si over, či máš súhlas zákonného zástupcu. Vyhýbaj sa zverejňovaniu záberov, ktoré by mohli deti a mladých zosmiešniť alebo vystaviť riziku.
5. **Vyhýbaj sa výlučným vzťahom s jedným dieťaťom, mladým.** Uprednostňovanie jedného pred ostatnými môže viesť k žiarlivosti, napätiu a rizikovému naviazaniu. Hľadaj rovnováhu a spravodlivosť vo vzťahoch.
6. **Zabezpeč prostredie primerané veku a potrebám detí.** Priestor, aktivity, výlet, hra – vždy zvažuj, či sú vhodné, bezpečné a primerané pre dané deti.
7. **Buď dôveryhodným vzorom.** Deti a mladí vnímajú viac skutky ako slová. Buď človekom, na ktorého sa môžu spoľahnúť – v reakciách, komunikácii a aj v tom, ako zvládaš konflikty či vlastné emócie.
8. **Komunikuj s rodičmi – nielen keď je problém.** Rodič je prvý zodpovedný za svoje dieťa. Preto je férové a dôležité, aby vedel, čo sa deje, ako sa jeho dieťa má – aj keď nič „nehorí“.
9. **Zapájaj deti a mladých do rozhodovania primerane ich veku.** Ak môžu ovplyvniť, čo sa bude hrať, čo budeme riešiť, aký výlet pripravíme – buduje sa v nich zodpovednosť, učia sa spolupráci a rastie v nich dôvera a pocit, že sú dôležité.
10. **Poznaj a dodržiavaj základné postupy pri riešení incidentov.** Ak sa niečo stane – úraz, konflikt, podozrenie zo zneužívania – konaj pokojne a rozvážne. Vopred si premysli postup: komu to nahlásiť, čo si poznamenať, ako sa správať k dieťaťu aj k ostatným.

Tieto zásady vychádzajú zo skúseností eRka, zo smernice o ochrane detí, z medzinárodných princípov ochrany práv dieťaťa, ale najmä zo života v spoločenstve, kde sa deti a mladí môžu cítiť vítaní, rešpektovaní a v bezpečí.

Nie je to o dokonalosti, ale o vnímavosti

Téma ochrany detí a mladých sa môže zdať „veľká“, „citlivá“ alebo „zbytočne komplikovaná“, no často sa týka úplne bežných situácií – keď je napr. dieťa hlučné alebo sa cíti odstrčené od ostatných, alebo prekračuje hranice. V takých chvíľach si polož otázku: Cíti sa tu dieťa skutočne v bezpečí? Možno sa objaví aj neistota – či nerobíš niečo zle. Je dobré pomenovať a upratať si niektoré časté mýty, obavy a riziká v téme ochrany detí.

Nie som si istý, či mám dosť skúseností. Bojím sa, že to pokazím.

Ochrana detí a mladých nie je o dokonalosti. Je o postojoch, ktoré môže mať každý: byť vnímavý, správať sa s úctou, poznať základné zásady a vedieť, na koho sa obrátiť. Možno si tou jedinou osobou na svete, ktorej dieťa aktuálne dôveruje a zverí sa. Je to dar, ale aj záväzok nesklamať dôveru. Ak máš vnímavé srdce, možno príde situácia, keď môžeš pomôcť niekomu zmeniť jeho život či zmierniť utrpenie.

Viem, že sa niečo deje – ale nie som si istý, či to mám nahlásiť. Nechcem ublížiť.

Toto je veľmi častý pocit – strach, že sa zachováš prehnane. No dôležité je vedieť: tvoja úloha nie je vyšetrovať. Tvoja úloha je nezostať sám. Keď máš pochybnosti, poraď sa s kompetentnou osobou (kňaz, zodpovedná osoba vo farnosti/diecéze, organizácia). Aj toto patrí k budovaniu prostredia, kde môžeme byť odvážni a v bezpečí.

Je lepšie „zavolať preventívne“. Čo keď robím niečo nevhodné a neuvedomujem si to?

Je to otázka, ktorú si kladie len ten, komu na tom záleží. Každý, kto pracuje s deťmi, môže skĺznuť do necitlivého komentára, nevšímavosti alebo nevhodného vtipu. Preto potrebujeme bezpečné spoločenstvo či tím, kde sa vieme napomenúť bez výčitiek, poradiť si navzájom a dať si spätnú väzbu.

Nie je hanbou priznať neistotu. Dôležité je hovoriť o tom, čo ťa trápi, zdieľať otázky, rozprávať sa o tejto téme.

3

Praktické rady a tipy

Stretko ako bezpečný prístav
S akými výzvami sa stretávajú animátori na stretkách?
Farské podujatia, výlety a tábory
Zásady digitálneho bezpečia detí a mladých
Špecifiká koledníckych skupín

Ochrana detí a mladých sa v rôznych typoch pastorácie prejavuje špecificky a vyžaduje citlivý prístup prispôsobený prostrediu a aktivite. Pri tvorbe týchto rád sme vychádzali z dlhoročnej skúsenosti a z otázok animátorov, ktorí sa stretávajú s konkrétnymi situáciami nielen na stretkách.

Stretko ako bezpečný prístav

„Chcem ťa povzbudiť, aby si prevzal túto úlohu, pretože viem, že tvoje srdce, mladé srdce, chce budovať lepší svet."
(Christus vivit, 174)

Na stretkách deti nachádzajú radosť, oporu, prijatie a zmysluplné vzťahy. Stretko je miestom, kde môžu slobodne rásť, pýtať sa, objavovať svoju hodnotu a vnímať, že do spoločenstva patria. V takomto prostredí sa rodí dôvera a pevné priateľstvá. Veľkú úlohu v tom zohráva animátor, ktorý nie je len organizátorom programu, ale sprievodcom na ceste.
Animátor - dobrovoľník, ktorý je zaškolený a zodpovedný vedúci, má minimálne 18 rokov, dodržiava kódex správania sa k deťom a vedie stretko vždy spolu s ďalším animátorom, aby bola zabezpečená bezpečnosť detí. Vytvára prostredie prijímajúce, bez strachu a stresu, založené na dôvere a vzájomnej úcte. Vníma si potreby detí, vníma ich emócie a reaguje s rešpektom a citlivosťou. Je pripravený zakročiť, keď sa deje nespravodlivosť, a zároveň vie byť oporou v ťažkých chvíľach. Vďaka osobnému príkladu pomáha deťom zažiť, že sú prijímané a milované také, aké sú. K tomu prispieva aj vytváranie bezpečného prostredia na stretku, ktoré zahŕňa tri dôležité oblasti:

- bezpečný priestor,
- spoločné pravidlá,
- prijímajúce prostredie.

Ak som jedinou dospelou osobou na stretku, dbám na maximálnu opatrnosť. Na stretku by mali byť vždy aspoň dvaja animátori. Ak to nie je možné, zabezpeč, aby stretko prebiehalo v čo najviac bezpečnom priestore.

Nepúšťaj sa do hier, ktoré sú „na hrane", pri ktorých existuje riziko úrazu.

1. Dávajme pozor na priestor

Zabezpečenie bezpečného fyzického prostredia (priestoru) znamená predchádzať úrazom a nebezpečným situáciám na stretku. Dbáme na odstránenie prekážok, ostrých predmetov či iných rizík v miestnosti aj vonku (napr. otvorené okno v nízkej výške, do ktorého môže dieťa naraziť). Predchádzanie je dôležité, pretože tak dokážeme zabrániť mnohým zraneniam a nepríjemným situáciám.

2. Vytvárajme spoločné pravidlá

Dobrou cestou, ako vytvárať bezpečné prostredie, je spoločná tvorba pravidiel. Keď sa na pravidlách podieľajú aj deti, majú väčšiu motiváciu ich dodržiavať, pretože im rozumejú a cítia za ne zodpovednosť. Pravidlá by mali byť:

- jednoduché a zrozumiteľné,
- pozitívne formulované (čo chceme, nie čo zakazujeme),
- reálne dosiahnuteľné
- a pravidelne pripomínané a aktualizované podľa potreby.

Návrhy na spoločné pravidlá:

- Rešpektujeme sa navzájom – každý z nás je dôležitý.
- Počúvame, keď niekto hovorí – neskáčeme si do reči.
- Pýtame sa, keď niečomu nerozumieme – to je úplne v poriadku.
- Dbáme na svoje aj cudzie veci – nič neničíme, všetko si vážime.
- Sme tu spolu – hráme sa, učíme sa a tvoríme spoločenstvo.
- Rešpektujeme osobný priestor ostatných – dotyky používame iba s ich súhlasom.

Každý sa pod ne podpíše (alebo pridá odtlačok prsta), aby bolo jasné, že nám na nich záleží. Pravidlá visia na viditeľnom mieste v miestnosti, kde sa stretávame, aby sme na ne nezabúdali.

3. Budujme prijímajúce prostredie

Začlenenie všetkých detí do stretka si vyžaduje dobré poznanie každého dieťaťa – jeho potreby, schopnosti, záujmy, rodinné zázemie. Kľúčom je rešpektujúci a empatický prístup – nevytvárať rozdiely, ale také prostredie, kde každé dieťa zažije prijatie.

Pocit bezpečia a láskavého prostredia pomáhajú vytvoriť aj kooperatívne hry či spoločné pravidlá.

S akými výzvami sa stretávajú animátori na stretkách?

Čo ak dieťa donesie na stretko nebezpečný predmet?

S dieťaťom sa porozprávaj citlivo a zisti dôvod, prečo ho prinieslo. Vysvetli mu, že takýto predmet na stretko nepatrí, lebo by mohol niekoho zraniť pri hre alebo inej aktivite.
Hravou formou mu navrhni, že predmet cez stretko môže oddychovať na bezpečnom mieste, a keď prídu rodičia, tento predmet im odovzdáte spoločne, aby sa o neho dobre postarali.

Čo robiť pri porušení pravidiel?

Trest ako taký nie je vhodný prostriedok výchovy. Namiesto trestania odporúčame vychovávať deti k pochopeniu dôsledkov ich správania, a to prostredníctvom rešpektujúceho prístupu. Tresty síce môžu priniesť okamžité správanie podľa očakávaní, ale z dlhodobého hľadiska nevedú k zmene myslenia ani postojov dieťaťa. Dieťa sa síce naučí tresty prijímať, ale nenaučí sa premýšľať nad tým, čo robí, a správať sa zodpovedne. Navyše tresty často vedú k pasivite, agresivite či narušeniu vzťahov s ostatnými.
Efektívnejšie ako tresty sú dôsledky správania, ktoré majú byť dieťaťu zrozumiteľne vysvetlené a vzťahujú sa na prítomnosť či budúcnosť, nie na minulé zlyhanie. Cieľom nie je dieťa potrestať, ale pomôcť mu pochopiť, čo sa stalo, a hľadať spoločné riešenie, ktoré posilňuje jeho zodpovednosť. Napríklad ak dieťa pokazí pomôcku, dôsledkom môže byť návrh, že prinesie náhradu na ďalšie stretko – nie preto, aby bolo potrestané, ale preto, aby zažilo opravu situácie a pochopilo následky konania.
Kritizujeme správanie, nie osobu. Používame „JA výroky", napríklad: „Mrzí ma, keď niekto vyrušuje, lebo sa neviem sústrediť. Nabudúce by som si prial, aby sme sa navzájom počúvali tak, ako to máme napísané v pravidlách. Spomínate si? " Pomenujeme, čo sa stalo, ako sa pritom cítime a čo by sme si priali nabudúce. Dôležité je hovoriť pokojným hlasom, bez výčitiek, kriku či zahanbenia. Ak máme podozrenie, že dieťa koná zo silných emócií, snažíme sa najskôr pochopiť, čo za správaním je.

Ako riešiť deti, ktoré nadmerne rozprávajú či skáču do reči?

Takéto správanie môže byť znakom potreby byť videný, počutý alebo zapojiť sa – niekedy z nadšenia, inokedy kvôli potrebe pozornosti. Cieľom je pomôcť dieťaťu vnímať hranice komunikácie, rešpektovať druhých, ale nepotlačiť jeho iniciatívu.
V takejto situácii pomáha stanoviť si jasné pravidlá (napr. „keď hovorí jeden, ostatní počúvajú"), používať signály na získanie pozornosti či zaviesť „rečnícky predmet" - keď mám plyšáka v ruke, môžem rozprávať.

V knihe Uč ako šampión nájdeme príklady, ako si získať detskú pozornosť. Zavedieme napríklad hlášku: „Kto ma počuje, nech tleskne raz!" (tí, čo počúvajú, začnú tlieskať, a ostatní sa časom pridajú). Po prvej výzve zopakovať tichším hlasom: „Kto ma počuje, nech tleskne dvakrát, trikrát..." Postupne sa všetky deti pridajú. Treba zdôrazniť, že kto tlieska, už nerozpráva.
V prípade, že vidíme, že deti sú „nevyrozprávané", naučíme ich tech-

niku „Dirigent". Môžu rozprávať/kričať/spievať, kým vedúci skupiny dvíha ruky hore s gestom, akoby dirigent držal svoju paličku. Keď však animátor ukáže rukami vodorovnú čiaru, znamená to, že je čas stíchnuť. Pre anglicky hovoriace deti - technika 1, 2, 3: Vedúci skupiny povie: One, two, three, Eyes on me. Deti dopovedia hlášku: one, two, eyes on you a pozerajú sa na animátora, už nehovoria a pozorne počúvajú pokyny.

Ako pracovať s tichými deťmi a s tými deťmi, ktoré na seba stále vzbudzujú pozornosť?

S tichými deťmi pracujeme citlivo – nenútime ich hovoriť pred skupinou, ale vytvárame prostredie, kde sa môžu zapojiť inak: kreslením, výberom hier, hlasovaním rukou či rozhovorom v menšej skupinke. Dôležitý je čas, dôvera a bezpečie, aby sa postupne otvorili.
Deti, ktoré na seba neustále vzbudzujú pozornosť, často hľadajú uznanie alebo prejav prijatia. Pomôžeme im, ak ich zmysluplne zapojíme do aktivít – napríklad ako pomocníkov, moderátorov či tvorcov hier. Zároveň nastavujeme hranice a učíme ich, že aj ostatní majú priestor. Obe skupiny detí potrebujú rešpekt, pozornosť a prijatie – len každé iným spôsobom.

Ako sa prihovoriť deťom, s ktorými už mám zlú skúsenosť?

Ak sa chceme prihovoriť deťom, s ktorými máme zlú skúsenosť, začneme pokojným, otvoreným a rešpektujúcim prístupom. Nevraciame sa hneď k minulým konfliktom, ale dávame najavo, že sme pripravení začať odznova. Oceňujeme pozitívne momenty a budujeme dôveru cez trpezlivosť a úprimnosť.

Ako riešiť deti, ktoré vulgárne rozprávajú?

Ak deti používajú vulgárne slová, zachovávame pokoj a jasne im povieme, že také výrazy na stretko nepatria, pretože môžu zraňovať. Nezosmiešňujeme ani nekričíme, skôr sa snažíme zistiť príčinu – či ide o napodobňovanie, hnev alebo potrebu zaujať. Dieťa v láske usmerníme a ponúkneme mu vhodnejší spôsob vyjadrenia. Ak máme v skupine spoločne vytvorené pravidlá, môžeme sa na ne odvolať (napr. „Dohodli sme sa, že budeme používať pekné slová.").

Niektoré deti so špecifickými potrebami sú veľmi náročné. Čo ak to neviem zvládnuť?

Nie je hanbou priznať, že niektoré situácie nás presahujú. Potrebujeme sa vzdelávať, zdieľať, pýtať, mať priestor na spoločnú reflexiu. Dôležité je vedieť, že:

- Nie je to zlyhanie, keď si nevieš rady.
- Nie si sám – potrebujeme si vzájomne pomáhať.
- Aj deti, ktoré sa zdajú byť „problémové", túžia po prijatí.

Farské podujatia, výlety a tábory

Výlety, nocovačky, tábory a iné podujatia sú tie momenty, na ktoré dlho spomíname. Deti a mladí v nich zakúšajú, že Cirkev nie je len budova, ale priateľstvo na ceste, ktoré sa smeje, zmokne, delí o posledné keksíky a večer si pri ohni rozpráva príbehy a spieva pesničky. Práve v neformálnom prostredí sa rýchlejšie rodí dôvera a otvára srdce – no rovnako rýchlo môžu vzniknúť situácie, ktoré preveria našu pripravenosť a zodpovednosť. Aby sme zabezpečili bezpečné prostredie dbajme na tieto tri kroky:

1. Dobre sa priprav

- Naplánuj trasu, dopravu, ubytovanie a harmonogram.
- Vypýtaj si súhlas rodičov (info + podpis): obsahuje popis programu, zodpovedné osoby, telefóny, tlačivo GDPR (inšpirovať sa môžeš na www.erko.sk/ochranadeti).
- Zisti zdravotné údaje a špeciálne potreby detí.
- Maj pripravený núdzový plán: kde je najbližšia lekárska pomoc, ako postupovať pri búrke, požiari či úraze.
- Jasne odkomunikuj zodpovedné osoby: kto je vedúci animátor/animátori/zdravotník, deti majú mať tiež kontakt na vedúcich skupiny.
- Preskúmaj miesto a okolie: ubytovanie, hygienické podmienky, turistické trasy, možnosti opekania.
- Mysli na špecifické aktivity: pri kúpaní rozdeľ deti podľa plaveckých schopností, urč bezpečnú zónu a zabezpeč prítomnosť zdravotníka; pri turistike sleduj počasie, rob prestávky a zabezpeč dostatok vody, jedla a ochranu pred slnkom.
- Pri riziku stretu s divou zverou (napr. medveďom) poznaj zásady správania: zostaň pokojný, nerozdeľuj skupinu, vzďaľujte sa pomaly a nikdy sa nepribližujte k mláďatám.
- Skontroluj “výstroj”: lekárnička, reflexné vesty, zoznam detí, mapy, nabité mobily, pitný režim, strava, vhodná obuv.
- Osviež si základy prvej pomoci.
- Rozširuj si znalosti v oblasti vývinovej psychológie a špeciálnej pedagogiky.

- Oboznám sa s platnou legislatívou o táboroch (zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a príslušná vyhláška o zotavovacích podujatiach). Tie upravujú oznamovaciu povinnosť, požiadavky na zdravotníka, hygienické štandardy aj požiadavky na vhodné stravovanie.
- Vyskladaj si zodpovedný tím. Zabezpeč, aby tím tvorili vyškolení, vnímaví a zodpovední vedúci.

2. Dbaj na jasné pravidlá

- Dodržiavaj zásadu „vidíme sa navzájom“ – deti sa pohybujú minimálne vo dvojici.
- Dbaj na správanie: bez urážok a nadávok, namiesto toho povzbudzujte.
- Odlož mobily: pred spaním a v noci, mobily nepoužívaj ty ani deti, ak to nie je nutné.
- Pri nočných aktivitách používaj iba známy a ohraničený priestor, nestraš deti.
- Pri ohni: zakladaj vatru iba na povolených miestach a maj pripravené hasiace prostriedky.
- Dodržuj nočný pokoj a odkladanie mobilov.
- Rešpektuj priestor druhého: žiadne nevyžiadané dotyky, rešpektovanie hraníc.
- Voda a kúpanie: pred vstupom do vody otestuj plaveckú úroveň detí a rozdeľ ich podľa schopností. Urči bezpečnú zónu a zabezpeč pomôcky (napr. plavecké vesty). Zabezpeč prítomnosť zdravotníka.

3. Priebežne komunikuj – pred, počas, po

- Pred akciou priprav infobalíček pre rodičov, kde bude napísaný program.
- Počas akcie dávaj rodičom krátke správy o príchode, odchode či zmene programu.
- Komunikuj s animátormi. Informuj ich o zásadách bezpečnosti detí a o zodpovednosti za deti – každý animátor nesie osobnú zodpovednosť za zverené deti, a to aj v čase voľna. Prejdite si spoločne kódex správania sa k deťom, hranice a postupy pri incidente.

- Pri incidente (napr. úraz, stratené dieťa) zachovaj pokoj, okamžite informuj rodiča a kompetentné osoby, zaznamenaj udalosť a primerane vysvetli deťom, čo sa deje.
- Po akcii sa rozlúč tak, aby každé dieťa prevzal rodič alebo rodičom poverená osoba.

Ak sa stane úraz, dôležité je zachovať pokoj a konať krok za krokom:

- Zaisti bezpečie všetkých a poskytnite prvú pomoc zranenému.
- Ak je potrebné, zavolaj sanitku na čísle 155 a jasne popíš, čo sa stalo, kde ste a v akom je dieťa stave.
- Kontaktuj rodiča dieťaťa.
- Ostatným deťom situáciu vysvetli jednoducho a pokojne, primerane ich veku.
- S animátormi sa dohodni na ďalšom postupe a postarajte sa o ostatné deti.
- Situáciu zaznamenajte (napr. do hlásenia o úraze).

Ak je vo farnosti alebo organizácii určená zodpovedná osoba, je dobré ju informovať po stabilizovaní situácie – aby mala prehľad a mohla vec zaznamenať.

Zásady digitálneho bezpečia detí a mladých

Digitálna bezpečnosť je súčasťou kultúry ochrany detí. Nejde o zákaz technológií, ale o ich vedomé a zodpovedné používanie – také, ktoré podporuje rast vo vzťahoch a radosť zo skutočného spoločenstva. V tejto téme ti môže pomôcť aj kampaň MINIdigi (www.erko.sk/minidigi), ktorá ponúka aktivity, rozhovory a praktické tipy pre život v digitálnej miernosti.

1. Zverejňovanie fotiek detí - Chráň dôstojnosť detí

- Získaj od rodiča podpísaný SÚHLAS ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCU SO SPRACOVANÍM FOTOGRAFIÍ (inšpirovať sa môžeš na www.erko.sk/ochranadeti). V eRku je súhlas súčasťou registračného listu.
- Každý obrazový záznam dieťaťa je osobným údajom, s ktorým treba zaobchádzať citlivo.
- Vyberaj zábery s rešpektom – nesmieš deti zosmiešniť, ohroziť ich súkromie ani dôstojnosť.
- Vyhni sa zverejňovaniu záberov z citlivých momentov – ako je modlitba, plač, spánok, jedenie, sviatosť zmierenia, fotky v plavkách a pod.
- Nepublikuj celé mená detí spolu s fotkami.
- Na súkromný profil patria tvoje osobné zážitky a fotky, kde je v centre tvoj život, tvoja rodina, tvoji kamaráti. Súkromný profil je miesto, kde zdieľaš to, čo je „len tvoje“. Na farský profil alebo profil spoločenstva patria spoločné zážitky – fotky z výletov, táborov, stretiek, liturgie či podujatí. Tam dávame priestor spomienkam, ktoré sú darom pre celú komunitu, a pomáhame ostatným vidieť, že to vo farnosti či v spoločenstve žije. Nezabúdaj na predchádzajúce body.

2. Komunikuj transparentne

Vyhýbaj sa súkromnej online komunikácii s dieťaťom bez vedomia rodiča alebo tímu.
Uprednostni skupinové chaty alebo oficiálne platformy. O každom kanáli by mali vedieť aj ostatní vedúci/členovia tímu.

3. Buď sprievodcom detí, nie kontrolórom

- Rozprávaj sa o tom, čo robia online, nie s cieľom kontrolovať ich, ale podporiť ich v rozlišovaní, čo je pre nich vhodné a kde je dobré nastaviť si hranice. Buď príkladom – otvorene hovor o vlastných výzvach a hľadaní rovnováhy.
- Rozprávaj sa s deťmi aj o aktuálnych témach a možných nástrahách internetu – kyberšikana, hoaxy, vzťahy s chatbotmi, online výzvy, závislosti od hier, ochrana vlastného súkromia pri kontaktovaní inými ľuďmi a pod.

4. Reaguj s rozvahou, nenechaj si to pre seba

- Ak sa ti dieťa zverí so skúsenosťou z online priestoru (napr. kyberšikana, zvláštna správa, zdieľané video), vypočuj ho, ale nekonaj sám.
- Oslov zodpovednú osobu vo farnosti, rodiča alebo zodpovedného za ochranu detí v organizácii.

5. Jasne komunikuj pravidlá používania mobilov počas aktivít

- Do našich pravidiel spoločného fungovania si môžeme pridať pravidlo: „Počas aktivít si chceme venovať plnú pozornosť, preto mobily vedome odkladáme."
- Môžeme si zaviesť MINIdigi škatuľku, kde vždy na začiatku stretka, tábora, výletu... odložíme svoje mobily. Nie ako trest, ale ako rozhodnutie pre niečo lepšie.
- Dospelí musia ísť príkladom – odložiť svoj mobil a venovať deťom svoju plnú pozornosť a prítomnosť.

Špecifiká koledníckych skupín

Kolednícke skupiny Dobrej noviny sú jedinečnou súčasťou života vo farnosti. Vďaka nim sa deti a mladí učia zodpovednosti, službe druhým a solidarite. Pohybujú sa však vo verejnom priestore, navštevujú domácnosti, stretávajú rôznych ľudí a nesú darované financie. Je potrebné, aby sme aj v tomto type pastorácie kládli dôraz na ochranu detí a mladých, ktorí sa do koledovania zapájajú.
Posolstvo eRka je jasné: chceme, aby sa každé dieťa cítilo bezpečne, rešpektované a prijímané. V koledníckych skupinách Dobrej noviny zabezpečujeme ochranu detí týmito spôsobmi:

1. Bezpečná koledníčka skupina

Skupinu by mal viesť dospelý, zodpovedný, najlepšie starší animátor (minimálne 18-ročný), ktorý je zaškolený a informovaný o zásadách ochrany detí. Koledníci by mali chodiť v skupinách minimálne po troch, ideálne 1 dospelý plus 2 až 4 deti. Pre dobro a bezpečie detí, aj animátora, je vždy lepšie nebyť osamote. Ideálne je, keď sú prítomní aspoň dvaja dospelí.

Môžeme koledovať večer?

Odporúča sa koledovať len za svetla.

2. Dôveryhodné prostredie

Pred koledovaním je dôležité komunikovať s rodičmi, oboznámiť ich s tým, kadiaľ pôjdeme, s kontaktmi a so spôsobom dohľadu. Vedúci skupiny má vždy pri sebe mobilný telefón, kontakt na rodičov a zoznam detí. Koledovanie sa koná v dohodnutých časoch, za svetla, počas primeraných podmienok.

3. Koledovanie v domácnostiach

Navštevujeme len tie domácnosti, ktoré sú dopredu určené. Vyhýbame sa neznámym alebo rizikovým miestam. V prípade nepríjemných situácií (domácnosť s osobami pod vplyvom napr. alkoholu) má skupina právo okamžite ukončiť návštevu. Koledníci nevstupujú do domácností bez prítomnosti vedúceho alebo ďalšej dospelej osoby.

Čo ak rodičia nesúhlasia s návštevou konkrétnych osôb?

Rešpektuj rozhodnutie rodiča.

Čo ak má dieťa alergie a intolerancie?

Zisti si ich dopredu od rodičov a v každom dome sa informuj alebo uisti, či nie je jedlo, ktoré je ponúkané, pre dieťa akýmkoľvek spôsobom nevhodné.

4. Zima a vonkajšie prostredie

Pred tým, ako sa stretne skupinka koledníkov, pripomeň rodičom krátkou správou, aby deti obliekli do teplého oblečenia vhodného aj na chladnejšie počasie. Je možné, že v čase koledovania nasneží, začne pršať, ochladí sa. Aj ty si pozri počasie na nasledujúci deň a vhodne sa obleč.

Ako predchádzať únave?

Nezabúdaj na prestávky a naplánuj cestu tak, aby ste si mohli oddýchnuť, napiť a najesť sa.

5. Manipulácia so zbierkou a s financiami

Deti nesú zodpovednosť len za posolstvo, nie za peniaze – pokladnička je zapečatená a v starostlivosti dospelej osoby. Počas dňa sa nemanipuluje so zbierkou, pokladnička sa otvára len pri odovzdávaní vyzbieraných peňazí a jej obsah ide do rúk zodpovednej osoby (ZO). Vyúčtovanie sa vykonáva pod dohľadom ZO vo farnosti.

Kto nesie zodpovednosť za zbierku?

Za zbierku je zodpovedný vedúci skupiny alebo poverený dospelý (zodpovedná osoba za koledovanie vo farnosti).

6. Používanie obrazového a zvukového materiálu

Pri fotografovaní alebo videách je potrebný súhlas rodičov. Deti nesmú byť zosmiešnené alebo zneužité v obrazových materiáloch.

7. Zaobchádzanie s dôverou a so súkromím

Vedúci rešpektujú hranice detí a ich osobný priestor. Ak dieťa prejaví nepohodu, jeho rozhodnutie je rešpektované. Koledníčka akcia Dobrej noviny je nádherná služba, ale aj zodpovednosť. Aby deti mohli rásť v radosti, potrebujú dospelých, ktorí im vytvoria bezpečné prostredie. Zásady ochrany detí sú vstupenkou do dôveryhodnej pastorácie.

4

Kto tvorí bezpečné prostredie a ako na to?

Kto?
Ako?
Kódex správania sa k deťom

Kto?

Kňaz ako pastier farnosti má v oblasti ochrany detí kľúčovú zodpovednosť:

- Zaujíma sa o prostredie, v ktorom sa konajú aktivity – sleduje, či sú zabezpečené vhodné fyzické, psychické a sociálne podmienky.
- Vytvára atmosféru prijatia a dôvery, kde sa každý – dieťa, mladý, animátor, rodič – cíti vítaný, rešpektovaný a prijatý.
- Vedie farnosť preventívnym spôsobom – tému ochrany prináša do farnosti, nie až ako reakciu na problém.
- Podporuje formáciu a zaškolenie tých, ktorí priamo pracujú s deťmi a mladými.
- Komunikuje s pastoračnou radou, sleduje zavedenie a dodržiavanie bezpečnostných zásad a usmernení.
- Zverejňuje dôležité kontakty a dokumenty – ako napr. kontaktné údaje, vyhlásenie o ochrane detí a mladých, link na príručku a web diecézy.

Člen farského tímu a pastoračná rada pomáhajú kňazovi zabezpečovať ochranu detí a mladých vo farnosti ako spoločné farské úsilie:

- Dodržiavajú dohodnuté pravidlá ochrany – rešpektujú bezpečnostné usmernenia farnosti.
- Zodpovedne vedú aktivity – zabezpečujú bezpečné prostredie počas stretiek, výletov, liturgických a iných aktivít.
- Všímajú si nezvyčajné správanie – ak majú podozrenie, vedia, na koho sa môžu obrátiť.
- Pristupujú k deťom a mladým s úctou a rešpektom.
- Zúčastňujú sa školení a poznajú zásady komunikácie s deťmi a mladými v citlivých situáciách.

Animátor skupinky detí alebo mladých zohráva dôležitú rolu pri ochrane detí a mladých, pretože je s nimi v priamom kontakte. Je nielen organizátorom hier a aktivít, ale predovšetkým sprievodcom, ktorý je vzorom svojím postojom a správaním:

- Vzdeláva sa v oblasti prístupu k deťom a mladým – pozná základy pedagogiky a psychológie pri práci s nimi.
- Vytvára bezpečné prostredie – zabezpečuje nielen fyzické prostredie (napríklad: vhodné prostredie, bezpečné pomôcky...), ale aj psychické prostredie, kde sú aktivity prispôsobené veku a schopnostiam detí.
- Nesie zodpovednosť za bezpečný priebeh stretka – od začiatku až do konca.
- Rešpektuje hranice dieťaťa a mladého človeka – vekové, emocionálne aj fyzické. Vedúci a dospelí vo farnosti dbajú na to, aby nikto neprekračoval osobný priestor dieťaťa či mladého bez jeho súhlasu.

Deti a mladí tiež majú svoje miesto v tvorbe bezpečného prostredia – tým, že vedia, že sú dôležití a prijímaní takí, akí sú:

- Viem, že sa v kostole a na stretku môžem cítiť bezpečne.
- Viem, že ma dospelí chránia, môžem im dôverovať a nie som na to sám/sama.
- Môžem povedať dospelému, keď sa cítim nepríjemne alebo mi niečo nie je jasné.
- Pravidlá na stretku nám pomáhajú cítiť sa dobre a v bezpečí.

Ako?

1. Spolupracuj

Je dobré, ak nie si na to sám – je to spoločná úloha kňaza, animátorov, farského tímu a všetkých, ktorí pracujú s deťmi.

Pomáha, ak vo farnosti určíte jednu dôveryhodnú osobu pre ochranu. Táto osoba:

- pripomína pravidlá a povzbudzuje k prevencii,
- pomáha animátorom pri plánovaní akcií,
- udržiava kontakty viditeľné na nástenke či webe,
- je pripravená prijať podnet od dieťaťa, rodiča alebo animátora a riešiť ho s kňazom či tímom,
- pozerá a vyhľadáva ponuky vzdelávania na tému ochrany detí a safeguardingu.

2. Školenie pracovníkov s deťmi a mladými

Každý, kto pracuje s deťmi a mladými, by mal absolvovať školenie o ochrane detí a mladých. Takéto školenie by sa malo stať prirodzenou súčasťou farského života najmä pri zapájaní nových spolupracovníkov, ale aj v pravidelných intervaloch ako forma preškolenia.

- Centrum pre ochranu mladistvých Pápežskej univerzity Gregoriana v spolupráci s Katolíckou univerzitou v Ružomberku a Teologickou fakultou v Košiciach ponúka e-learning kurz „Safeguarding: ochrana detí a zraniteľných dospelých pred sexuálnym zneužívaním“. Kurz je určený pre formátorov, učiteľov, terapeutov, rehoľníkov aj dobrovoľníkov pracujúcich s mládežou a môže byť inšpiráciou aj pre farské prostredie.
- Na stránke www.eRko.sk/ochranadeti sa nachádzajú praktické tipy, postupy a workshop určený pre animátorov, ktorí vedú skupinky s deťmi alebo mladými.
- Ďalšou možnosťou je ponuka Centra na ochranu maloletých pri Katolíckej univerzite v Ružomberku (www.ochranamaloletych.sk), ktoré organizuje školenia, workshopy a konferencie a ponúka metodické materiály na vytváranie bezpečného prostredia pre deti a mladých.
- Na stránke niecoviac.sk/ochrana-deti ponúkajú Domka a saleziáni užitočné materiály, príručky a e-kurzy.
- Televízia LUX ponúka edukačnú sériu „ZNEUŽÍVANIE“ s videoformátmi, odbornými rozhovormi a osobnými svedectvami (www.zneuzivanie.sk).

3. Informovanosť

- Vyhradené miesto na nástenke v kostole s kontaktmi zodpovednej osoby za ochranu detí vo farnosti a kontaktmi, kde sa môžeme obrátiť s prosbou o pomoc.
- QR kód, kde nájdeme zásady ochrany detí a mladých, interný kódex správania sa k deťom či online formulár na hlásenie podnetu.
- Nálepka „Bezpečné prostredie” umiestnená na viditeľnom mieste, napríklad na dverách miestnosti, kde sa stretávajú deti a mladí. Nálepka nielen pripomína vedúcim, aby pri každej činnosti pamätali na bezpečie, ale pomáha aj rodičom vnímať, že je ich dieťaťu zabezpečené prostredie, kde sa s ním zaobchádza s úctou a rešpektom.
- Oznam v kancelárii fary, kde je jasne vyjadrený postoj farnosti k ochrane detí. Napríklad: V našej farnosti veríme, že s každým dieťaťom sa má zaobchádzať ako s darom od Boha s prirodzeným právom na dôstojnosť života, ktorú má každý rešpektovať, pozitívne rozvíjať a ochraňovať. Preto chceme zaistiť ich ochranu od všetkých foriem zanedbávania a zneužívania.
- Určená zodpovedná osoba za ochranu vo farnosti (kňaz, farský spolupracovník, animátor, niekto z farského tímu/pastoračnej rady) by si mala viesť prehľadný zoznam všetkých spolupracovníkov s deťmi a mladými a zabezpečovať im pravidelné školenie v tejto téme.

Kódex správania sa k deťom

Kódex správania nie je len „papier“, ale pomôcka, ktorá dáva istotu deťom aj dospelým. Slúži ako prevencia, nastavuje jasné hranice a pomáha riešiť situácie. Ak hľadáš praktický tip, môžeš sa inšpirovať napríklad eRkárskym kódexom správania, ktorý je overený dlhoročnou praxou pri práci s deťmi a mladými.

KÓDEX SPRÁVANIA SA K DEŤOM

Žiadané je:

1. Správať sa k deťom s rešpektom.
2. Byť dôveryhodný pre ostatných pri práci s deťmi a dávať deťom dobrý príklad.
3. Nastaviť jasné hranice vzájomného správania sa.
4. Zasiahnuť v prípade ohrozenia dieťaťa inými osobami.
5. Vytvárať priateľské prostredie, kde sú deti brané vážne, môžu klásť otázky a vyjadrovať akékoľvek potencionálne obavy.
6. Zapojiť deti do rozhodovania so zohľadnením ich veku a vývojových špecifík.
7. Rešpektovať individuálne hranice každého dieťaťa.
8. Spolupracovať s rodičmi detí a informovať ich.

KÓDEX SPRÁVANIA SA K DEŤOM

Zakázané je:

1. Zneužívať dieťa akýmkoľvek spôsobom.
2. Dieťa fyzicky trestať.
3. Uprednostňovať vzťah s jedným dieťaťom na úkor ostatných detí v skupine.
4. Vystavovať dieťa riziku a bezprostrednému ohrozeniu.
5. Hovoriť alebo správať sa k dieťaťu spôsobom, ktorý je urážlivý, nevhodný vzhľadom k veku alebo sexuálne provokatívny.
6. Prehliadať správanie dieťaťa, ktorým šikanuje alebo ohrozuje seba a druhých.
7. Zámerne vylučovať dieťa alebo skupinu detí z programu a aktivít.
8. Zverejňovať fotografie, správy a videá, ktorý porušuje súkromie a dôstojnosť dieťaťa.

5

Ako postupovať, keď vidím, že sa niečo deje?

Don Bosco hovoril, že najlepšou ochranou je prevencia: prostredie plné rozumu, viery a láskavosti, kde sa mladý človek cíti prijatý a v bezpečí. Takéto prostredie predchádza mnohým zraneniam – no aj tam sa môže stať, že zbadáme tzv. „červené vlajočky - red flags“: správanie alebo situácie, ktoré v nás vyvolajú znepokojenie či otázky. Vidieť červenú vlajočku ešte nemusí znamenať, že sa určite deje niečo zlé, ale je to signál, že máš zvýšiť opatrnosť. V prípade, že zbadáš vo svojom okolí, u svojich spoluanimátorov, vedúcich alebo aj kňaza niečo také, tak v prvom rade:

- Tvojou úlohou nie je vyšetrovať.
- Tvojou úlohou je nezostať sám a zveriť sa niekomu kompetentnému.

Možné červené vlajočky, ktoré mi hovoria, aby som si daných ľudí viac všímal a skúmal, čo sa deje a aké sú ich úmysly. Na niektoré (!!!) však musím okamžite reagovať a situáciu seriózne riešiť:

Ak niekto dospelý (animátor, kňaz, pomocník na tábore):

- Buduje výlučne vzťahy len s deťmi, chýba mu schopnosť komunikácie a budovania zrelých vzťahov s rovesníkmi.
- Buduje si exkluzívny vzťah len s nejakým dieťaťom, „kupuje si ho neobvyklými darčekmi”.
- Píše si často s deťmi na sociálnych sieťach, má k dieťaťu „sladké reči”, chváli a vyjadruje exkluzivitu dieťaťa, má v mobile množstvo fotiek maloletých.
- Rozpráva nevhodné vtipy alebo má sexuálne či urážajúce narážky.
- Vytvára s deťmi tajné dohody alebo „malé tajomstvá”, ktoré nesmú hovoriť ostatným.
- !!!Rád vyhľadáva fyzickú prítomnosť maloletých, rád sa detí dotýka alebo je rád, keď sa ho deti dotýkajú.
- !!!Ponúka maloletým alkohol alebo iné omamné látky.
- !!!Chce tráviť čas s dieťaťom osamote na miestach bez prítomnosti ďalších ľudí. Pozýva deti na výlety, kde sú s ním samy.

V snahe o vytvorenie bezpečného prostredia môžu nastať situácie, že niečo spozoruješ alebo sa ti niekto zverí.

Čo robiť, ak sa ti niekto zdôverí:

- Zachovaj pokoj, počúvaj pozorne a trpezlivo.
- Uisti ho, že urobil správne, keď ti to povedal.
- Povedz, že nenesie žiadnu vinu.
- Vysvetli, že sa budete musieť obrátiť na ďalšieho dospelého, ktorý vie pomôcť. Hlavne na rodičov, ak nie sú možnými páchateľmi.
- Čo najskôr si zapíš jeho slová – presne tak, ako ich povedal.

Čo nerobiť:

- Nesúď ani nehodnoť možného páchateľa.
- Nesľubuj, že informáciu udržíš v tajnosti. Môžeš však dieťa uistiť, že budete informovať iba osoby, ktoré majú právo to počuť.
- Nepridávaj príbehy o iných prípadoch.
- Nedopĺňaj slová ani nedokončuj vety za osobu, ktorá sa zveruje.
- Nedávaj najavo hnev, šok či rozpaky a nepridávaj vlastné názory.
- Nepýtaj sa na podrobnosti nad rámec objasnenia základných faktov.

Nie si na to sám. Aj keď si niečím nie si istý, radšej sa poraď preventívne.

Ako postupovať, keď má animátor už veľmi blízko k dieťaťu (dotyky, zneužívanie)?

Ak máme podozrenie, že animátor má neprimerane blízky vzťah k dieťaťu (napr. nevhodné dotyky, zneužívanie dôvery), nesmieme to ignorovať. Okamžite to nahlásime zodpovednej osobe vo farnosti, ktorej veríme, alebo niekomu v organizácii (eRko a iné) a nevyšetrujeme situáciu sami.

Kontakty pomoci

Požiadať o pomoc nie je hanbou ani zlyhaním. Niekedy sa stačí poradiť so zodpovednou osobou vo farnosti alebo s niekým, komu dôveruješ – nemusíš hneď ísť na oficiálne miesta. Ak však potrebuješ anonymitu alebo odbornú radu, môžeš sa obrátiť na tieto kontakty:

Ak sa niečo udeje počas farskej aktivity alebo aktivity, ktorú organizuje organizácia (napríklad v eRku, spoločenstve či inom združení), môžeš sa obrátiť priamo na zodpovednú osobu v danej organizácii. Väčšinou to býva tajomník pre ochranu detí (www.erko.sk/ochranadeti) alebo koordinátor ochrany detí. Každá organizácia by mala mať svoj postup a kontakty zverejnené na webovej stránke.

Okrem toho môžeš využiť aj nezávislé linky a poradenské služby, kde sa dá poradiť anonymne a s dôverou:

- Nahlasovanie sexuálneho zneužívania v Katolíckej Cirkvi: nahlasenieneuzivania@kbs.sk, +421 909 250 701
- Linka detskej istoty – 116 111 (nonstop, aj čet na ldi.sk)
- IPčko – ipcko.sk (čet, e-mail, mapa pomoci)
- Národná linka na pomoc deťom v ohrození – viacakonick.gov.sk
- Pomoc obetiam násilia, o. z. – 0850 111 321 (Bratislava, Nitra, Trnava)
- Centrum Nádej (Bratislava) – 0905 463 425
- Náruč (Žilina) – 0948 578 053
- Intervenčné centrum MyMamy (Prešov) – 0902 822 163

Modlitba Pápeža Leva XIV.

Pošli nám svojho Ducha, Pane,
aby v nás znovu vzbudil
túžbu porozumieť si navzájom, počúvať,
žiť spolu s úctou a so súcitom.

Daj nám odvahu hľadať cesty dialógu,
reagovať na konflikty gestami bratstva,
otvoriť svoje srdcia druhým bez strachu z rozdielov.

Urob z nás staviteľov mostov
schopných prekonať hranice a ideológie,
schopných vidieť druhých očami srdca,
uznávať v každom človeku nedotknuteľnú dôstojnosť.

Pomôž nám vytvárať priestory, kde môže kvitnúť nádej,
kde rozmanitosť nie je hrozbou,
ale bohatstvom, ktoré nás robí ľudskejšími.

Amen.

„Najlepším prostriedkom ochrany pred zneužitím detí a mladistvých je primárna prevencia v podobe vytvárania bezpečného prostredia a otvorená komunikácia o rizikách a riešení náročných situácií. Som vďačná, že eRko ide v tomto smere príkladom. Pretože detské duše sú vzácnym pokladom v mimoriadne krehkých nádobách."

Mgr. Janka BIEŠČAD (VINDIŠOVÁ), PhD.,
psychologička

„Bezpečné prostredie vo farnosti nerastie náhodou – rodí sa zo zodpovednosti, dôvery, priateľstva a odvahy. Publikácia prináša inšpiráciu aj praktické rady, ako budovať kultúru, v ktorej deti i mladí môžu s radosťou rásť. Je skvelým sprievodcom a hlavne mostom medzi víziou a praxou: jednoduchými krokmi vedie k tomu, aby sa bezpečné prostredie stalo prirodzenou súčasťou farského života."

Dáša CINGÁLKOVÁ,
odborníčka na safeguarding pri práci s deťmi a mladým

ZAŽIL SI VO SVOJEJ SLUŽBE DEŤOM A MLADÝM SITUÁCIE, KDE BOLI NARUŠENÉ HRANICE? NEVEDEL SI, AKO ZAREAGOVAŤ? HĽADÁŠ JEDNODUCHÉHO SPRIEVODCU, AKO VYTVORIŤ BEZPEČNÉ A PRIJÍMAJÚCE PROSTREDIE VO FARNOSTI?

Ponúkame praktické rady,
aby každé dieťa i mladý si mohli povedať:
„Tu môžem vstúpiť, tu chcem zostať
a tu môžem rásť v radosti."

ISBN 978-80-89516-54-4